

Helyszíni útmutató humanitárius tolmácsoláshoz és kulturális közvetítéshez

TRANSLATORS
WITHOUT BORDERS

Köszönetnyilvánítás

Ez az útmutató a Translators without Borders Words of Relief projektje kapcsán készült, a Save the Children együttműködésével.

Ezt a publikációt az Európai Unió finanszírozta az Európai Bizottság Humanitárius Segélyek és Polgári Védelem Főigazgatóságán (ECHO-n) keresztül.

Az Európai Unió és tagállamai a világ vezető humanitárius segítségnyújtói. Az Európai Bizottság Humanitárius Segélyek és Polgári Védelem Főigazgatóságán (ECHO-n) keresztül az EU évente több, mint 120 millió konfliktusok és katasztrófák során áldozattá vált embernek segít. Az ECHO - brüsszeli központtal és helyszíni irodák globális hálózatával - segítséget nyújt a legkiszolgáltatottabb embereknek, kizárólag humanitárius szükségletek alapján, faji, etnikai, vallási, nemi, életkori, nemzeti vagy politikai hovatartozáson alapuló diszkrimináció nélkül.

Az e dokumentumban kifejezett nézetek semmilyen módon nem tükrözik az Európai Unió hivatalos álláspontját. Az Európai Bizottság nem vállal felelősséget a dokumentumban megjelenő információk bármilyen esetleges felhasználásáért.

**TRANSLATORS
WITHOUT BORDERS**

Save the Children

European Union
Civil Protection and
Humanitarian Aid

Az útmutatóról

Ezt az útmutatót a Translators without Borders (TWB) készítette, hogy ezzel támogasson humanitárius terepvezetőket, tolmácsokat és kultúraközvetítőket a mindennapi interakcióik és feladataik során.

A Translators without Borders egy páratlan nonprofit szervezet, amely nyelvekre szakosodott. Támogatjuk a civil és segélyszervezeteket alapvető munkájukban, a saját alapvető munkánkat biztosítva számukra: nyelv, tartalom és fordítás. Irányadó célunk, hogy növeljük a kritikus információkhoz való hozzáférést helyi nyelveken. 2013-ban a TWB megalkotta az első válságsegítő fordítószolgálatot, a Words of Relief-et (A megkönnyebbülés szavai), mely azóta minden évben reagált a válságokra.

Erre a dokumentumra először Görögországban volt szükség, az európai menekültválságra adott válasz kontextusában. A Kommunikáció a közösségek almunkacsoportja által indított kezdeményezésen épülve látja el a tolmácsokat, kultúraközvetítőket, és humanitárius szereplőket egy magatartási kódex elemeivel.

A tolmácsok és a kultúraközvetítők azon humanitárius szereplők kulcsfontosságú szövetségesei, amelyek érzékenyek a katasztrófák által érintettek azon szükségletére, hogy a saját nyelvükön kapjanak és továbbíthassanak információkat. A kommunikáció segítség, és a szavak bizalmat építenek. Ezeket az alapvető irányelveket felismerve az emberközpontú humanitárius beavatkozás során alapvető fontosságú a rászorulóknak és a segítséget és szolgáltatásokat nyújtóknak között a hatékony nyelvi hidak építése. Amikor a humanitárius válaszadók nem beszélnek vagy értik az általuk szolgált személy anyanyelvét, a félreértéseknek, a kritikus információk elvesztésének vagy a félretájékoztatásnak a kockázata magas, ami szükségtelen szenvedéshez vagy életek elvesztéséhez vezethet.

A tolmácsokkal és a kultúraközvetítőkkal folytatott munka ezt a szakadékot segít áthidalni. Reméljük, hogy ez az útmutató mind maguknak a nyelvészeknek, mind a humanitárius vezetőiknek hasznos lesz. A következő témákkal foglalkozik:

- Tolmácsok és kultúraközvetítők; kulcsfontosságú feladataik, különbségek és hasonlóságok
- Mit tegyen és mit ne a humanitárius tolmácsolás és kulturális közvetítés során
- Munka tolmácsokkal és kultúraközvetítőkkal – legjobb gyakorlat
- Humanitárius irányelvek a gyakorlatban
- Erőforrások

Tolmácsok és kultúráközvetítők: kulcsfontosságú feladataik, különbségek és hasonlóságok

A tolmács és a kultúráközvetítő két különböző foglalkozás különböző szakmai tudáskészlettel. Nem minden tolmács képes a kulturális közvetítés biztosítására, és nem minden kultúráközvetítő rendelkezik szakmai tolmácskészséggel. Az egyik vagy másik alkalmazásának tervezése során a humanitárius szakembereknek tisztában kell lenniük azzal, hogy milyen fajta támogatásra van szükségük.

Tolmács

Egy tolmács szóban fordítja le az elhangzottakat az egyik nyelvről (forrásnyelv) a másikra (célnyelv). Vagy személyesen van jelen, vagy távolról tolmácsol, például telefonon keresztül. Ez háromféle fő módja van: a szinkrontolmácsolás, amely általában tolmácsfülkén keresztül történik konferenciái környezetben; a konzekutív tolmácsolás, ahol a beszélők időt hagynak a tolmácsnak, hogy a szünetekben szakaszonként továbbítsa a beszédet; és a kétoldalú tolmácsolás, amely a leggyakoribb a humanitárius helyszíni műveletekben, ahol a tolmács továbbítja mindkettő (vagy mindegyik) oldalát a beszélgetésnek a különböző nyelvek beszélői között, a fő nyelvükön és azon kívül is.

Egy Tolmács

Egy kultúráközvetítő a kölcsönös megértést segíti elő egy személy vagy embercsoport (például egy migráns/menekült populáció) és az őt/őket segítő emberek (például orvosok) között, tolmácsolással, kulturális elemek figyelembe vételével. Tanácsot adhat mindkét félnek a megfelelő kulturális magatartással kapcsolatban.

Tolmácsok és kultúraközvetítők: Különbségek és hasonlóságok

	I	MC
Kétoldalú a forrás- és a célnyelv között	✓	Lehet egy kicsit kevésbé folyékony ✓
Az információt a lehető legpontosabban továbbítja, a forráshoz hűen	✓	✓
Csak a fő üzenetet továbbítja	✗	✓
Kultúrák közötti kapocsként szolgál	✓	✓
Kulturális tanácsadást és kontextust biztosít, ha erre szükség van	Kivéve, ha a megértéshez feltétlenül szükséges ✗	✓
Kapcsolatot teremt közösségekkel, információt gyűjt és ezeket visszajuttatja az érintett feleknek	✗	A munkaköri leírástól függ
Szószedetek és egyéb források használata	✓	✓

Tolmácsok és kultúraközvetítők: Különbségek és hasonlóságok - folytatás

	I	MC
Szóban fordít le írott információt	✗	✗
Szóban fordít le beszélt információt	✓	✓
Segíti a felek közötti kommunikációt	✓	✓
Kulturális kompetencia a forrás- és célkultúrában	✓	✓
Az információközvetítésen túl további támogatást nyújt	✗	✓
Pártatlan és semleges marad minden szituációban	✓	✓
A célközönséghez igazítja a nyelvet	✓	✓
Érzékeny és tudatos a célcsoport helyzetével szemben	✓	✓

Mit tegyen és mit ne a humanitárius tolmácsolás során

A tolmács a két nyelv közötti verbális kommunikációt fordítja le. A tolmács kivételes esetben biztosíthatja egy írott dokumentum szóbeli fordítását, vagyis látványtolmácsolást, de írásbeli fordítást nem végez (ez a fordító munkája).

Kétirányú nyelvtudás: Győződjön meg arról, hogy megvan a megfelelő tudása azokból a nyelvekből, amelyekről és amelyekre fordít.

Kulturális kompetencia: Fejlessze a tolmácsolt kultúrákban való jártasságát. Ez elengedhetetlen ahhoz, hogy pontosan továbbítsa az információt.

Pontosság: A lehető legpontosabban adja át az információt. A felek közötti üzeneteket kihagyások és ferdtések nélkül továbbítsa.

Semlegesség: Maradjon semleges nemre, vallásra, etnikai hovatartozásra vagy társadalmi-gazdasági helyzetre való tekintetben. Ha bármikor úgy érzi, hogy erre nem képes, lépjen vissza a feladattól.

Titoktartás: Minden esetben tartsa tiszteltben a felek bizalmasságát és a beszélgetésük részleteit.

Források használata: Használja az Ön számára biztosított forrásokat, a szöszedeteiket és a hivatkozási anyagokat beleértve.

Ne próbálja a munkája során vagy eredményeképpen megszerzett információkat a saját javára felhasználni

Ne vállaljon el olyan feladatokat, amelyekhez az Ön képességeit meghaladó nyelv- vagy egyéb tudás szükséges.

Ne szúrjon közbe személyes véleményeket vagy tanácsokat.

Ne próbáljon meg befolyást vagy hatalmat gyakorolni a hallgatói fölött.

Ne fedjen fel a feladatai során megszerzett információkat.

Ne használja fel a pozícióját arra, hogy az ügyfeleitől szívességeket nyerjen

Ne vállaljon el olyan feladatot, ahol családi vagy közeli személyes kapcsolatok befolyásolhatják a pártatlanságát

Ne avatkozzon bele a fele közötti kommunikáció folyamatába.

Mit tegyen és mit ne humanitárius kulturális közvetítés során

A kultúraközvetítő elősegíti a kölcsönös megértést egy személy vagy embercsoport (pl. migráns/ menekült populáció) és az őt/öket segítő személyek (pl. orvosok) között, kétirányú szóbeli fordítással (tolmácsolással) és a kulturális akadályok leküzdésének segítségével.

Teljes egészében és pontosan tolmácsoljon mindent, ami elhangzik. Nem elfogadható az, hogy „Önnek elmondom, de kérem, ne fordítsa le”.

Tolmácsoljon szavakat és attitűdöket, minden nyelvben, és magyarázza el a kulturális eltéréseket vagy gyakorlatokat, ha szükség van rá.

Ha megkéri, az információ átadásán túl nyújtson további támogatást. Például segíthet űrlapokat kitölteni.

Javítsa ki magát, ha hibát követ el, és kérjen felvilágosítást, ha valamit nem ért.

Válaszoljon rasszista és bántalmazó nyelvezetre, úgy, hogy kiemeli annak a sértő mivoltát a beszélő számára, és ellenőrizze, hogy mit akar mondani, mielőtt tolmácsolná. Az ilyesfajta viselkedést utólag jelentse a felettesének.

Minden rendelkezésre álló anyagot használjon, mint a szószedetek és hivatkozási anyagok, annak érdekében, hogy fejlessze tudását és megértését.

Ne mutassa ki érzelmeit, és ne fejezze ki véleményét. Fontos, hogy semleges maradjon.

Győződjön meg arról, hogy kinézete megfelelő és a kontextushoz igazított (tiszteletteljes és semleges).

Ne vállaljon el olyan feladatot, amelyre nincsen meg a megfelelő képzettsége és felkészültsége.

Ne vállaljon el feladatokat, ha fennáll az elfogultság vagy összeférhetetlenség kockázata (pl. családtagját vagy közeli barátját érinti).

Ne adja tovább a hallottakat barátainak, rokonainak, vagy bárki másnak.

Ne használja fel pozícióját arra, hatalmat vagy nyomást gyakoroljon bármely beszélőre vagy hallgatóra.

Ne használja fel hatalmát arra, hogy bármely beszélőtől vagy hallgatótól szívességeket szerezzen, beleértve az anyagiakat is.

Ne kommentálja a tolmácsolt beszélgetést, és ne válaszoljon kérdésekre az egyik beszélő nevében.

Ne folytasson külön beszélgetést az egyik beszélővel anélkül, hogy ezt tolmácsolná a többieknek.

Tolmácsokkal és kultúraközvetítőikkel való munka humanitárius környezetben - legjobb gyakorlat

A tolmács és a kultúraközvetítő két különböző szakma különböző képességekkel. Nem minden tolmács (T) tud kultúraközvetítést biztosítani, és nem minden kultúraközvetítő (KK) rendelkezik professzionális tolmácstudással.

Gondoskodási kötelezettség és megfelelő felkészülés: Kulcsfontosságú kérdések, amelyeket meg kell oldani, mielőtt megkezdénénk a munkát egy T/KK-val

Lehetséges, hogy a T/KK-k veszélyes helyzetbe kerülnek azért, hogy Önnek dolgozhassanak. Attól függetlenül, hogy szerződés alapján felelősséggel tartozik-e értük vagy nem, védje meg őket.

Legyen tudatában, hogy ha Ön valamit lelkileg nehezen feldolgozhatónak talál, ezt valószínűleg a T/KK is így érzi. Kérdezze meg, hogy van-e támogatásra szüksége, és ha igen, ezt biztosítsa.

Legyen tudatában, hogy a tolmácsolás nagy összpontosítást követel meg, amelyet nehéz fenntartani ismeretlen vagy veszélyes környezetben. A T/KK-knak rendszeres szünetekre lesz szükségük, hogy fókuszáltak maradjanak.

Bizonyosodjon meg róla, hogy a T/KK érti és betartja szervezete magatartási kódexét és a humanitárius irányelveket.

Lássa el a T/KK-it megfelelő kényelemmel és felszereltséggel. Legyen tudatában szükségleteiknek és gondjaiknak.

Győződjön meg róla, hogy a T/KK rendelkezik átlátható munkaköri leírással és a lehető legpontosabban tájékoztassa őt az előtte álló ülésről.

Időben biztosítsa a T/KK-t a szükséges háttérdokumentációval (terminológia, szószedetek, stb.).

Megfelelő készülétek, világos kommunikáció és irányítás: legjobb gyakorlat a T/KK-val való ülés közben és után.

Figyeljen az ülésrendre/elhelyezkedésre, hogy mindenki tisztában legyen azzal, hogy a beszélgetés Önnel zajlik, nem a T/KK-val.

A tolmácsolás és a kulturális közvetítés időt vesz igénybe. Minden találkozóra szánjon extra időt, hogy minden információ megismétlésére legyen lehetőség.

Beszéljen közvetlenül az ülés résztvevőjéhez (ne a T/KK-hoz): tartson szemkontaktust.

Engedje, hogy a T/KK befejezze a tolmácsolást, mielőtt elkezd beszélni.

Beszéljen sietség nélkül, világosan és szünetekkel. Egyszerre csak egy vagy két mondatot mondjon.

Csökkentse a zsargonok, szakkifejezések és rövidítések használatát.

Magyarázzon el szavakat vagy fogalmakat a T/KK kérésére.

Legyen tudatában a kulturális különbségeknek. Kérjen felvilágosítást a KK-tól a kulturális eltérésekről, ha erre szükség van. A tolmácsok lehet, hogy nem tudnak ilyen árnyalt kérdésekre választ adni.

Ön felel a felek közötti megértés biztosításáért. Ha úgy véli, félreértés történt, ezt ellenőrizze a T/KK-val.

Kérje a mellékbeszélgetések teljes tolmácsolását.

Ne engedje, hogy a T/KK válaszoljon meg kérdéseket a résztvevők nevében.

Érdeklődjön, ha tolmácsolás a vártnál hosszabb vagy rövidebb.

Az ülések után tartson megbeszélést a T/KK-val, hogy megoldhassák a problémákat és aggályokat, és hogy javaslatokat kapjon azzal kapcsolatban, hogy hogyan tehetné jobbá a T/KK-val való munkát.

Humanitárius irányelvek a gyakorlatban

A Nemzetközi Vöröskereszt és a Nemzetközi Vörös Félhold mozgalmak és a katasztrófavédelmi civil szervezetek magatartási kódexét 1994-ben a világ nyolc legnagyobb katasztrófaelhárítási ügynöksége dolgozta ki és fogadta el.

A magatartási kódex, mint a legtöbb szakmai kódex, önkéntes. Tíz irányelvet fektet le, amelyeket minden humanitárius szereplőnek be kell tartani a katasztrófaelhárítási munkájuk során. A kódex önellenőrző. A TWB aláírta és betartja a magatartási kódexet.

- 1 A humanitárius felszólítás az első.
- 2 A segítségnyújtás a rászoruló faji, vallási és nemzeti hovatartozásától függetlenül és mindenféle hátrányos megkülönböztetés nélkül történik. A segélyezési prioritásokat kizárólag a rászorultság alapján állítják fel.
- 3 A segélyezés nem használható fel egy bizonyos politikai vagy vallásos álláspont előmozdítására.
- 4 Törekednünk kell arra, hogy ne egy kormány külpolitikai eszközeiként tevékenykedjünk.
- 5 Tisztelnünk kell a kultúrát és a szokásokat.
- 6 Törekedni kell arra, hogy a katasztrófaelhárítási tevékenységet lehetőleg a helyszíni kapacitásra építsük.
- 7 Módot kell találni arra, hogy a program kedvezményezettjeit bevonjuk a segítségnyújtás kezelésébe.
- 8 A segítségnyújtás célja az, hogy a katasztrófaelhelyezettekkel szembeni jövőbeli sebezhetőséget csökkentse és az alapvető szükségleteket ellássa.
- 9 Mind azokkal szemben, akiket segíteni szeretnénk, mind azokkal szemben, akiktől erőforrásokat fogadunk el, el kell tudnunk számolni.
- 10 Az információs, nyilvános és reklámozó tevékenységeink során fel kell ismernünk, hogy a katasztrófák áldozatai méltóságteljes emberi lények, nem pedig reménytelen objektumok.

A teljes magatartási kódexet itt éri el: <http://www.ifrc.org/Docs/idrl/I259EN.pdf>

Források

AIIC, FIT és RED T Konfliktuszóna helyszíni útmutató civil fordítóknak/tolmácsoknak (F/T) és szolgáltatásaik felhasználóinak - 2012

Kétoldalas összefoglaló a F/T-k jogairól és kötelezettségeiről, valamint a szolgáltatásaikat felhasználók jogairól és kötelezettségeiről Minden konfliktushelyzetre vonatkozik, beleértve a katonaság által alkalmazott F/T-kat is. 17 nyelven áll rendelkezésre.

http://red-t.org/documents/T-I_Field_Guide_2012.pdf

Monash szimpózium a humanitárius tolmácsolásról - 2016 áprilisa

<https://vimeopro.com/monasharts/humanitarian-interpreting>

Munka tolmácsokkal videó

<https://www.youtube.com/watch?t=1&v=pVm27HLLiQ>

Alapvető tolmácsképző videók a Clarity Interpreting-től

1. rész (testtartás; első személyben való beszéd; soha ne adj hozzá, hagyj ki vagy helyettesíts; mellékbeszélgetések kezelése)

<https://www.youtube.com/watch?v=3wg-qZjMhU4>

2. rész (tisztázás, az ülés kezelése, hangszín, regiszter és stílus)

https://www.youtube.com/watch?v=9e_nIDJV-Lk&feature=relmfu

Etikai irányelvek fordításhoz és tolmácsoláshoz - Highline Public Schools - 2008

30 perces autodidakta tanfolyam a fordítás és tolmácsolás kulcsfontosságú irányelveiről. Nincs humanitárius kontextusba helyezve

<http://www.speakyourlanguages.com/courses/selfstudy3/index.htm>

Alapvető készségek tolmácsoláshoz - Highline Public Schools - 2008

30 perces autodidakta tanfolyam kezdő tolmácsoknak. Nagyon hasznos lehet kultúraközvetítőknek vagy kétnyelvű képzésre. Nincs humanitárius kontextusba helyezve.

<http://www.speakyourlanguages.com/courses/selfstudy1/index.htm>

UNHCR tolmácsolás menekültügyi helyzetekben - önoktató modul 3

<http://www.unhcr.org/4d947e2c9.pdf>

Képzési lehetőségek

InZone - CAS Humanitárius tolmácsolás - Jelentkezési határidő: 2017 szeptembere

<http://www.unige.ch/formcont/cashumanitarianinterpreting/>